גניבה אתחלתא דמכירה היא. ולא״ת אמאי מקטלי הא מלו למימר לפוסלו לעדות באנו וכ״ת דבעו המראה וכיון דאמרי שהתרו בו למיתה אלמא למיקטליה קא אתו אם כן לאזקיה נמי לקטלו אע״ג דאתו נמי להלקותו כדאשכחן בפ״ב דב״ק (דף כד. ושם) דעידי נגיחה ראשונה ושניה אע״ג דאתו לחיובי חלי נזק כיון דאתו נמי לייעודי משלמי חלי נזק של העדאה עם הכת השלישית כשהוזמו השלם כתות וי״ל דקסבר חזקיה דגניבה לחודה קיימא כמו עידי קדושין ועידי ביאה ואע״ג דמיירי באתרו ביה מדמקטלי לרבי יוחנן מ״מ לא שייך בהו חיוב מיתה ואפשר דלאזקיה לא בעי התראה ולר׳ יוחנן בעי אי נמי הש״ס לא מש בטעמא דלפוסלו לעדות באנו מדאיצטריך לעיל למימר להלקותו ושמא איצטריך היכא דמפסיל מעיקרא וקאי:

עבדי מכרתי. ולא״ת אי לאו למקטליה קא אתו אם יבאו עדים שאינו עבדו אם כן למאי קא אתו וי״ל דאתו לקייס המקח ולא״ת אי דלא אתרו ביה למה לן טעמא דעבדי מכרתי אלא ודאי אתרו ביה אם כן למקטליה קאתי וי״ל דאתרו ביה אחריני ואינהו לא ידעי וכי האי גוונא הוה מני לשנויי ברש״ס פרק היו בודקין (לעיל דף מא.) גבי נערה המאורסה:

אמר רב יוסף בו׳. סלקא דעתך דרב יוסף בדאתו עידי גניבה והא״פ מתוך שהוא יכול לומר עבדי מכרתי אם לא היו באים עידי גניבה אם כן אין בעדותם ממש ואני דבר הוא ואני פריך ליה הא מתוך קאמר דמשמע הלשון דאפילו אשמא נמי בתר דאתו עידי גניבה מני למימר הכי: **קמ״ל** רמיזה לאו כלום הוא. בפ״ב דב״ק (דף כד: ושם) גבי לייעודי תורא ולייעודי גברא דמסקינן התם אלא דקא מרמזי רמוזי לא דמי לרמיזה דהכא דהתם מיירי ברמיזה חשובה שבכל השלשה ימים באו אלו עם אלו וקא מרמזי אבל הכא ברמיזה גרועה מיירי דלאו מילתא היא אי נמי דיני נפשות שאני: במופלא

דתימא רמיזא מילתא היא קמ״ל [ה]רמיזא לאו כלום הוא: **מתני׳** זקן ממרא על פי ב״ד שנאמר [ו]כי יפלא ממך דבר למשפט [ז]שלשה בתי דינין היו שם אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה ואחד יושב בלשכת הגזית [ח]באין לזה שעל פתח הר הבית ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך לימדתי וכך לימדו חבירי אם שמעו [ט]אמר להם ואם לאו באין להן לאותן שעל פתח עזרה ואומר כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך לימדתי וכך לימדו חבירי אם שמעו אמר להם ואם לאו אלו ואלו באין לב״ד הגדול שבלשכת הגזית שממנו יוצא תורה לכל ישראל שנאמר [י]מן המקום ההוא אשר יבחר ה׳ [יא]חזר לעירו שנה ולמד [יב]בדרך שהיה למד פטור ואם הורה לעשות חייב שנאמר [יג]והאיש אשר יעשה בזדון אינו חייב עד שיורה לעשות [יד]תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא חומרו קולו: **גמ׳** תנו רבנן כי יפלא ממך דבר במופלא

מאחר שהעידו עדי מכירה באו עדי גניבה וגמר הדין ע״פ שניהם: **ואכתי מאי למימרא.** כשהעידו הראשונים לא היה הדין ראוי ליגמר על פיהם ויכולין לומר לא היינו יודעין שיבואו עדי גניבה עלינו: **דקא מרמזי רמוזי.** הני להני: **מתני׳ ג׳ כתי דיינין היו שם.** בירושלים דמתעני בה קרא [דברים יז] וקמתם ועלית: **אחד יושב על פתח הר הבית.** הוא שער המזרחי שלפנים מן החיל לפני עזרת נשים: **ואחד יושב.** למעלה הימנו כשעברו עזרת נשים ובאין לפני עזרת ישראל: **ואחד בלשכת הגזית.** שהיא בנויה בתוך העזרה חציה בקודש וחציה בחול כדאמרינן בסדר יומא (דף כה.): **באין לזה שעל פתח הר הבית.** זקן זה שהורה בעירו ונתלה ב״ד שבעירו עליו והזקיקו הכתוב לעלות לירושלים ולשאול ובאין הוא ובית דין שבעירו לב״ד זה שעל פתח הר הבית שהרי בו פוגעין תחילה: **תלמיד שהורה לעשות.** תלמיד שלא הגיע להוראה ונתלה על ב״ד שבעירו ובאו לב״ד הגדול ושאלו וחזר לעירו והורה כנתחילה פטור שאין לסמוך על הוראתו והתורה לא חייבה אלא מופלא ומומחה לב״ד כדאמרי׳ בגמ׳ [פז.]: **נמצא חומרו קולו.** חומר שהחמירו עליו שאינו ראוי להוראה עד שיהא בן ארבעים שנה[טו] נעשה לו קל לפוטרו מן המיתה:

גמ׳

להלקותו באנו והני אחריני כולי דבר קא עבדי ליה מתקיף לה רב פפא אי הכי עידי מכירה נמי [ו] ליקטליה מתוך שיכולין עידי גניבה לומר להלקותו באנו וכי תימא דקסבר חזקיה דלא לקי והא איתמר עידי גניבה בנפש שהוזמו חזקיה ורבי יוחנן חד אמר לוקין וחד אמר אין לוקין ואמרינן תסתיים דחזקיה דאמר לוקין מדאמר חזקיה אין נהרגין דאי ר׳ יוחנן כיון דאמר נהרגין הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד וכל [ז]לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד אין לוקין עליו איהו לא לקי אינהו היכי לקו אלא אמר רב פפא [א]בעידי מכירה דכולי עלמא לא פליגי דנהרגין כי פליגי בעידי גניבה חזקיה אמר אין נהרגין גניבה לחודה קיימא ומכירה לחודה קיימא ר׳ יוחנן אמר [ב]נהרגין גניבה אתחלתא דמכירה היא [ג]ומודה רבי יוחנן בעדים הראשונים של בן סורר ומורה שהוזמו שאין נהרגין מתוך שיכולין לומר להלקותו באנו אמר אביי הכל מודים בבן סורר ומורה והכל מודים בבן סורר ומורה ומחלוקת בבן סורר ומורה הכל מודים בבן סורר ומורה בעדים הראשונים שאין נהרגין מתוך שיכולין לומר להלקותו באנו והכל מודים בבן סורר ומורה בעדים אחרונים [ד]שנהרגים מתוך שעדים הראשונים יכולין לומר להלקותו באנו והני כוליה דבר קא עבדי ליה ומחלוקת בבן סורר ומורה [ה]שנים אומרים בפנינו גנב ושנים אומרים בפנינו אכל אמר רב אסי עידי מכירה בנפש שהוזמו [ו]אין נהרגין מתוך שיכול לומר עבדי מכרתי אמר רב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דרב אסי כר״ע דאמר דבר ולא חצי דבר א״ל אביי דאי כרבנן נהרגין הא מתוך קאמר אלא אפילו תימא רבנן [ז]ובדלא אתו עידי גניבה אי הכי מאי למימרא לא צריכא דאע״ג [ח]דאתו לבסוף ואכתי מאי למימרא לא צריכא [ט]דקא מרמזי רמוזי מהו

[ו] ליקטליה מתוך שיכולין עידי גניבה לומר להלקותו באנו. על הגניבה ולא ידענו שימכרנו: **דלא לקי.** לגניבה לחודה משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד שאם ימכרנו יהרג: **עידי גניבה בנפש.** שהעידוהו שגנב נפש: **מדאמר חזקיה אין נהרגין.** אם החמו לאמר שבאו עידי מכירה משום הכי לוקין שהרי אין סופן למות על עדות זו ולא הוי לגבייהו לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד: **דאי ר׳ יוחנן כיון דאמר נהרגין.** אם באו עידי מכירה אחרי כן קודם הזמה ונגמר דינו ע״פ שתי הכתות והוזמו היכי לקו אם הוזמו קודם שבאו עידי מכירה הא הוה ליה לאו דלא תענה[ו] לגבייהו בשעה שהעידו לאו שניתן לאזהרה שלא להעיד כן שאם יעידו ולא יוזמו עד שיבאו עידי מכירה ויגמר דינו ויוזמו ימותו: **וכל לאו שניתן לאזהרת ב״ד אין לוקין עליו.** ואפילו יפטרו מן המיתה שהרי לא לאזהרת מלקות ניתן: **אינהו היכי לקו.** הא לאו כאשר זמם[ז] הוא ואי משום לא תענה (שמות כ) לאו שאין בו מעשה הוא: **בעידי מכירה כולי עלמא לא פליגי דנהרגין.** אם נגמר דינו על פי שתי הכתות: **לחודה קיימא.** ועידי גניבה אינן באין להורגו אלא להלקותו אבל עידי מכירה שבאין עמהן ואומרין שהתרו בו למיתה מונעין אותו ממלקות וממיתין אותו מיתה והוא לה מכירה דבר אלם: **אתחלתא דמכירה.** דקסבר ר׳ יוחנן לא לקי עלה דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד ואינן באין אלא להורגו ואע״ג דשמיהן לריכות זו לזו והוה ליה כל חדא וחדא חלי דבר מיקטל כרבנן: **ומודה ר׳ יוחנן בעדים הראשונים של בן סורר ומורה שהוזמו דאין נהרגין.** דאינהו ודאי למלקות אתו דכתיב ויסרו אותו (דברים כא): **הכל מודים בו׳.** כלומר יש עדים בבן סורר ומורה שהכל מודים בשתתו כתותיו לפעור ויש כת שהכל מודים בו לחיוב ויש כת בבן סורר ומורה שנחלקו חזקיה ורבי יוחנן לפי מה ששמענו במחלוקתן: **שנים אומרים בפנינו גנב.** משל אביו מעות לקנות בשר ויין בפעם שניה אחר שלקה: **ושנים אומרים בפנינו אכל.** הבשר בראשון אחרים באין עד שיגנוב משל אביו ויאכל בראשון אחרים[ח] הכי שתי כתות לריכות זו לזו ואין הראשונים יכולין לומר להלקותו באנו והוה ליה חלי דבר לחזקיה דסבר לה כר״ע דאמר אין נהרגין ולר׳ יוחנן דאמר נהרגין כרבנן: **עידי מכירה בנפש.** ולא באו עידי גניבה על כך לפנינו: **הא מסוך קאמר.** אפי׳ חלי דבר אין כאן שהרי היה לו להגיל נפשו מב״ד בטענה זו: **ובדלא אתו עידי גניבה.** קאמר רב אסי וכדפרישית שהיה יכול לומר עבדי מכרתי: **לבסוף.**

מאחר שהעידו עדי מכירה באו עדי גניבה ונגמר הדין ע״פ שניהם: **ואכתי מאי למימרא.** כשהעידו הראשונים לא היה הדין ראוי ליגמר על פיהם ויכולין לומר לא היינו יודעין שיבואו עדי גניבה עלינו: **דקא מרמזי רמוזי.** הני להני: **מתני׳ ג׳ כתי דיינין היו שם.** בירושלים דמתעני בה קרא [דברים יז] וקמתם ועלית: **אחד יושב על פתח הר הבית.** הוא שער המזרחי שלפנים מן החיל לפני עזרת נשים: **ואחד יושב.** למעלה הימנו כשעברו עזרת נשים ובאין לפני עזרת ישראל: **ואחד בלשכת הגזית.** שהיא בנויה בתוך העזרה חציה בקודש וחציה בחול כדאמרינן בסדר יומא (דף כה.): **באין לזה שעל פתח הר הבית.** זקן זה שהורה בעירו ונתלה ב״ד שבעירו עליו והזקיקו הכתוב לעלות לירושלים ולשאול ובאין הוא ובית דין שבעירו לב״ד זה שעל פתח הר הבית שהרי בו פוגעין תחילה: **תלמיד שהורה לעשות.** תלמיד שלא הגיע להוראה ונתלה על ב״ד שבעירו ובאו לב״ד הגדול ושאלו וחזר לעירו והורה כנתחילה פטור שאין לסמוך על הוראתו והתורה לא חייבה אלא מופלא ומומחה לב״ד כדאמרי׳ בגמ׳ [פז.]: **נמצא חומרו קולו.** חומר שהחמירו עליו שאינו ראוי להוראה עד שיהא בן ארבעים שנה[טו] נעשה לו קל לפוטרו מן המיתה:

גמ׳

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג ד ה ו ז ח ט מיי׳ פכ״א מהל׳ עדות הלכה ט:

לה י מיי׳ פ״א מהל׳ סנהדרין הלכה ג:

לו כ מיי׳ פ״ג מהלכות ממרים הלכה ח:

לז ל מיי׳ שם הל׳ ה:

מסורת הש״ס

א) [שבת קנד. עירובין יח: בבא קמא עד: מכות יג: שבועות ד.], ב) [ב״ק כד:], ג) [ל״ל אומרים כן הגי׳ במשנה שבמשניות ועי׳ תוי״ט], ד) הוריות ב., ה) [בסדר המשנה כלרך], ו) [שמות כו], ז) [דברים יט], ח) [לעיל עא.], ט) [מוטה כב:].

תורה אור השלם

1. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח

2. וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יורוּךָ: דברים יז י

3. וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ אֶל הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשָׁרֵת שָׁם אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים יז יב

הגהות הב״ח

(ו) גב׳ עדי מכירה נמי ליקטלו:

מוסף רש״י

לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד. לאזהרת דבר שחייבין עליו מיתת ב״ד (חכות יג:) שלא יעשה כן, שמתחייב עליו מיתת ב״ד (ערובין יח: ב״ק עד:). אין לוקין עליו. למיתת ב״ד הוא עונשו של לאו (ב״ק עד:) שלא ניתן לאו זה לאזהרת עונש מלקות בשאר לאוין, שהרי הולכין להוציאו, שאם לא כן לא יוכל לחייבו מיתה (חכות יג:) אפילו לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות, דהשתא לא מיקטיל, אפילו הכי לא לקי, דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות (ערובין יח:).

מסורת הש"ס

א) [קידושין סט.] זבחים נד.; ב) [לעיל יד: ע"ז ח:]; ג) [ל"ל ולא יאמרו עוד], ד) הוריות ד., ה) [מגילה יד.], ו) כ"ה ז. עדיות פ"ז מ"ו, ז) נדה עב.; ח) [דברים כו], ט) כס"מ: בפלוגתא,

הגהות הגר"א

[א] גמ' זה הדין דין. נמחק דין שני:

מוסף רש"י

בשלמא בית המקדש גבוה מא"י. דשמעת מינה דהא בא"י משמעי קרא (קדושין שם.). דכתיב ועלית. מכל שערך קרי עליה ומשם לבית המקדש, מלמד שבית המקדש היה גבוה מכל א"י (זבחים נד:) דכל דדייה סתם וכתב ועלית (קדושין שם:). אשר העלה כו' מארץ צפונה. דהיינו בבל, ומכל הארצות אשר הדחתים שם וכתיב אשר העלה (שם). שמעברים את השנה כל אדר. אם לאו ב"ד לאחר הפורים שהשנה ראויה להתעבר מעברין אותה (ר"ה ז.). שהיו אומרים עד הפורים. לפי שהיו חכמים אומרים שאין מעברין אא"כ נתיישבו בדבר לפני הפורים, לכך החזקנו לעדות זו (שם). עשירי. אין לי לדון ליחה, שאין מלעורף עמו אלא א"א דהוי להו תרי (נדה עב:). כתשיעי. דפשיעא לן ביה דבעי שימור אם לאתה בו, דהא לאו להכיאה לידי זבח גמורה (שם). אף עשירי. אם התחילה לראות בו, בעי שימור. א"א כנגדו אע"ג דאינה ראויה לבא לידי זבח גמורה (שם).

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ג מהלכות ממזרים הלכה ה:

לט ב מיי' שם הלכה ז:

מ ג מיי' שם הלכה ה ופ"ד הלכה ח והלכה ב ועיי' שם הכל:

מא ד מיי' פ"ד מהל' קידוש החדש הלכה יג יד:

מב ה מיי' פ"ה מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ח טור י"ד סי' קפג:

תורה אור השלם

1. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח

2. מִמְּךָ יֵצֵא חֹשֵׁב עַל יְיָ רָעָה יַעַץ בְּלִיָּעַל: נחום א יא

3. לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְיָ וְלֹא יֹאמְרוּ עוֹד חַי יְיָ אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: כִּי אִם חַי יְיָ אֲשֶׁר הֶעֱלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צְפוֹנָה וּמִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם וְיָשְׁבוּ עַל אַדְמָתָם: ירמיהו כג ז-ח

4. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג

5. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל: דברים יז יא

6. וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ: דברים יז י

[א]במופלא שבב"ד הכתוב מדבר [1]ממך זה יועץ וכן הוא אומר [2]ממך יצא חושב על ה' רעה יועץ בליעל דבר זו הלכה למשפט זה הדין בין דם לדם בין דם נדה דם לידה דם זיבה בין דין לדין בין דיני נפשות דיני ממונות דיני מכות בין נגע לנגע בין נגעי אדם נגעי בתים נגעי בגדים דברי אלו החרמים והערכין וההקדשות ריבות זו השקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע בשעריך זו לקט שכחה ופאה וקמת מב"ד ועלית [ב]מלמד שבית המקדש גבוה מא"י וא"י גבוה מכל הארצות אל המקום [ג]מלמד שהמקום גורם בשלמא בית המקדש גבוה מא"י דכתיב ועלית אלא א"י גבוה מכל הארצות מנא ליה דכתיב [3]לכן הנה ימים באים נאם נאם ה' [ד](לא יאמר) חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם תנו רבנן [2]זקן ממרא אינו חייב אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת דברי ר"מ רבי יהודה אומר על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ר"ש אומר אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים מאי טעמא דר"מ [ז]גמר דבר דבר כתיב הכא [1]כי יפלא ממך דבר למשפט וכתיב התם [4]ונעלם דבר מעיני הקהל מה להלן דבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ור' יהודה [5]על פי התורה אשר יורוך עד דאיכא תורה ויורוך ור"ש [6]אשר יגידו לך מן המקום ההוא אפילו כל דהו א"ל רב הונא בר חיננא לרבא תרגמא לי להא מתניתא אליבא דר"מ א"ל רבא לרב פפא פוק תרגמא ליה כי יפלא במופלא שבב"ד הכתוב מדבר ממך זה יועץ [ח]שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים [ט]כדתנן [ד]הן העידו שמעברים את השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים דאי להאי גיסא קא שרי חמץ בפסח ואי להאי גיסא קא שרי חמץ בפסח דבר זה הלכה זו הלכות אחד עשר דאיתמר [י]עשירי ר' יוחנן אמר עשירי כתשיעי ור"ש בן לקיש אמר עשירי כאחד עשר רבי יוחנן אמר עשירי כתשיעי מה תשיעי בעי שימור [ה]אף עשירי בעי שימור ר"ל אמר עשירי כאחד עשר מה אחד עשר לא בעי שימור אף עשירי לא בעי שימור משפט זה הדין [א] דין

גמ' במופלא שבב"ד. במומחה לב"ד למעוטי תלמיד: **ממך זה יועץ.** שנחלק בעיבור השנה הקרוי סוד ועלה כדמפרש לקמן: **וכן הוא אומר.** דגבי יועץ כתוב ממך: **זו הלכה למשה מסיני.** שאף עליה הוא נהרג: **למשפט זה הדין.** אם נחלק בדבר הלמד בדין ג"ש גם הוא נהרג דאילו דין ממש כתיב להדיא בין דין לדין: **בין דם נדה דם לידה כו'.** שנחלקו בדם נדה או בדם לידה או בדם זיבה: **ובין נגע לנגע.** שנחלקו בנגעי אדם או בנגעי בגדים: **דברי ריבות.** ה"ל למכתב דבר ריב וכתיב דברי ריבות לרבות חרמין וערכין והקדשות שהן בחין וחליס ע"י דיבור הפה: **זו השקאת סוטה.** שהיא על ידי ריב שביניה ובין בעלה: **ועריפת העגלה.** שהחלל נהרג ע"י מריבה: **וטהרת מצורע.** שאף נגעים ע"י ריב של לשון הרע הם באים: **זה לקט שכחה ופאה.** שהן לעניים שכתוב בהן ואכלו בשעריך [ב]: **וקמת מכיס דין.** מדכתיב וקמת מכלל דביושבין עסקינן והיינו ב"ד שיושבין במקום הקבוע להם עד עת האוכל ושם בחין כל הצריכין לדין ולהורלה בכל עיר ועיר ואזהר רחמנא לב"ד של אותה העיר שהמחלוקת ביניהם ליכך ולישאל: **מלמד שביה המקדש גבוה מא"י.** וקמת ועלית אל המקום ש"מ אין לך עיר בא"י שאין ירושלים גבוה ממנה: **וא"י גבוה מכל הארלות.** תנא דבריתא קא מסיק למלתיה ולאו מהאי קרא יליף ולקמן מפרש מנלן: **אשר העלה וגו' מכל הארלות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם.** ש"מ דאדמתם גבוה מכל הארלות דכתיב העלה: **מה להלן דבר שחייבים כו'.** כדילפינן בהוריות [ח.]: **הרגמא לי.** להאי מתניתא דלעיל דקתני דמיקטיל אכל הני דחשיב בה הלכה וגזירה שוה וערכים והקדשות וכולהו הכי דתנא בה דתיתוקס כר"מ דאמר אין חייב אלא על דבר שזדונו כרת וכו': **כדתנן הס העידו.** כלומר אי אפלוגתא [ט] דהכי תנאי פליגי זקן ממרא ורבנן: **הס העידו.** ר' יהושע ור' פפיים בנמ' עדיות: **שמעברין את השנה כל אדר.** ואע"פ שלא נמלכו לעבר קודם הפורים וקראו את המגילה באדר הראשון ואחר כך ראו שהשנה צריכה להתעבר ועברוה: **שהיו אומרים כו'.** לפיכך הוצרכו להעיד כן שהיו שאר חכמים אומרים עד הפורים מעברין ושוב אין מעברין. וטעמא מפרש בנמ' ר"ה [ז.] דמן הפורים התחילו לדרוש בהלכות הפסח דתניא אוחלים בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום וכי מרחק להו לא ליתי לשלוחי ב"ד שבבר שמעו מן הדרשנים לעשות הפסח בסוף ל' ואתי לזלזולי בחמץ: **דאי להאי גיסא.** אם אמרו ב"ד שבלשכת הגזית שמעברים אחר הפורים מעוברת כר' יהושע ור' פפיים והוא אמר אינה מעוברת קא שרי חמץ בפסח: **ואי איפכא.** נמי שרי חמץ בפסח דזדונו כרת: **הלכות אחד עשר.** יום אחרון של י"א שבין נדה לנדה. קיימא לן [נדה עב:] י"א יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני משעברו ז' ימי הנדה אינה חוזרת להיות נדה עד שיעברו י"א יום דכל דמיס שרואה בהם דם זיבה הם ואם ראתה בהם יום או יומים לוסיפים שומרת יום ג' ואם פסקה ולא ראתה בו טובלת בו ביום וטהורה ואם ראתה ג' ימים לוסיפים הויא זיבה לקרבן ולטבילת מים חיים. ואפליגו רבי יוחנן ורשב"ל בהלכות יום האחרון: רבי יוחנן אמר הלכה אחת נאמרה בו ר"ל אמר שתי הלכות נאמרו בו ליחלק משלפניו והך פלוגתא בשילהי מסכת נדה ואתמר בתרתי לישני וחד מיניהו נקט הכא: **עשירי רבי יוחנן אמר הרי הוא כתשיעי.** מה הראה בתשיעי צריכה להיות שומרת עשירי שהרי ראויה בלידה ג' לזיבה ושמא תראה בעשירי הרי שנים ותחזור ותראה באחד עשר הרי ג' אף הראה בעשירי צריכה להיות שומרת אחד עשר ואע"פ שעשירי אינו ראוי לזיבה ג' שאין שנים עשר מלעורף עמהם לזיבה הוכיח דלא ראתה ג' לוסיפין להיות זבה בהגך י"א יום הוי יום שנים עשר תחלת נדה והיינו דקאמר רבי יוחנן הכא הלכתא י"א הלכה אחת נאמרה בו ליחלק משלפניו ומאי איהו דלא בעי שימור להיות שומרת שנים עשר נגדו דהא לאו מימי זיבה הוא אבל שוה לשלפניו להיות שימור לראיית עשירי כשם שהעשירי שימור לראיית תשיעי: **ור"ל אמר עשירי כאחד עשר מה אחד עשר לא בעי שימור.** שנים עשר שהרי אין השנים עשר מימי הזיבה אף עשירי לא בעי שימור להיות שומרת י"א דלא נאמרה שומרת יום נגד יום אלא בראויה לגירוף ג' הלכך לר"ל שתי הלכות נאמרו ביום אחד עשר ליחלק משאר ימים שלפניו אחת שאינו צריך שימור ואחת שאין נעשה שימור לראיית עשירי. ומי איפלוג זקן ממרא ורבנן בהלכות אחד עשר כדאיפליגו ר"ל ורבי יוחנן הוי דבר שזדונו כרת על שומרת יום כנגד יום חייב כרת כדכתיב (ויקרא טו) כל ימי זוב טומאתה וגו' ודרשינן [נדה עג.] ימי וכל ימי:

דין בתו מאנוסתו. כגולהו משכח פלוגתא בר מהמי ורולה לומר דלמין זקן ממרא מודה בגזירה שוה זו:

עקביא בן מהללאל **מטמא.** ולף על גב דעקביא מחמיר זמנין דהויא קולא כגון שרולה סב לדוש ומשלימתו לסב ירוק:

בלילי שבת ויומו. לאפוקי יום תחלה ולא"כ לילה אלא א"כ שפתה לילה אלא ולא"כ יום אלא כלילי שבת ויום שהיום הולך אחר הלילה: **בפלוגתא** דרבי יהושע ורבנן. פי' בקונטרס לרבנן אם נכנס למקדש חייב ולרבי יהושע פטור ולא יתכן דאמי האי גוונא לא מחייב זקן ממרא כיון שהוא בעולה ויורד להא יליפינן לעיל דבר דבר מונעלא דבר דתנן בפ' [הור'] כהן משוח (הוריות דף ט.) מביאין עולה ויורד על טומאת מקדש וקדשיו ויש לפרש כדפרישית לעיל[ה] בבכר של תרומה: **רבי** יהושע אומר ביהה. פירש בקונטרס כאילו ביהה הנגע דהוא מסימני טהרה כשמשתנה בו לובן שלו לאחר הסגר וקשה היכי פריך בשילהי נזיר (דף סה:) ודילמא ביהה וטמא הא לפירושו כל ביהה טהור ועוד אי ביהה וטמא היינו ת"ק וגלאה כגירסת ר"מ קהה בקו"ף ול"ג אומר כלומר ר' יהושע הקשה ולקלק בדבר כמו [ו]הקהה את שיניו וכן מקהו אקהייתא בשוקת (ינמות דף קי:) מאספיס אסופות של בני אדם כלומר עמדו למניין ולא ידע הש"ס אם להביא ראיה לת"ק או לסתור ולהכי בעי מאי ביהה ולאמר ביהה וטיהר ומיהו בירושלמי דרים שבועות משמע דיש ביהה טמא דאמר התם והתולה אמרה והנה ביהה הנגע הכהה טמא וכהה מן הכהה טהור:

מרמו

דין בתו מאנוסתו. [ו]דאמר רבא א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא [1]הנה [2]הנה אתיא זימה [3]זימה [4]בין דם לדם בין דם נדה דם לידה דם זיבה דם נדה בפלוגתא עקביא בן מהללאל ורבנן דתנן [5]דם הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים [8]מטהרין דם לידה בפלוגתא דרב ולוי דאתמר [9]רב אמר [2]מעין אחד הוא התורה טימאתו והתורה טיהרתו ולוי אמר שני מעיינות הן נסתם הטמא נפתח הטהור נסתם הטהור נפתח הטמא: דם זיבה בפלוגתא דר"א ורבי יהושע דתנן [7]קישתה שלשה ימים בתוך אחד עשר יום אם שפתה מעת לעת וילדה [2]הרי זו יולדת בזוב דברי ר"א ור' יהושע אומר לילה ויום כלילי שבת ויומו ששפתה מן הצער ולא מן הדם בין דין לדין בין דיני ממונות דיני נפשות דיני מכות דיני ממונות בפלוגתא דשמואל ורבי אבהו [8]דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקראין בית דין חצוף ורבי אבהו אמר [9]לדברי הכל אין דיניהן דין דיני נפשות בפלוגתא דרבי ורבנן דתניא [10]רבי אומר [5]ונתת נפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמר [6]נתינה למעלה ונאמר נתינה למטה מה להלן ממון אף כאן ממון דיני מכות בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן דתנן [8]מכות בג' משום רבי ישמעאל אמרו בכ"ג בין נגע לנגע בין נגעי אדם נגעי בתים נגעי בגדים נגעי אדם בפלוגתא דרבי יהושע ורבנן [10]דתנן [11]אם בהרת קדם לשער הלבן טמא אם שער לבן קדם לבהרת טהור ספק [12]טמא רבי יהושע אומר כהה מאי כהה אמר [13]רבא כהה טהור נגעי בתים בפלוגתא דרבי אלעזר ברבי שמעון ורבנן [14]דתנן רבי אליעזר [15] ברבי שמעון אומר לעולם אין הבית טמא עד שיראה כשני גרסין על שתי אבנים בשתי כתלים בקרן זוית ארכו כשני גרסין ורחבו כגרים מאי טעמא דר' אלעזר בר"ש כתיב [7]קיר וכתיב [7]קירות איזהו קיר שהוא כקירות הוי אומר זה קרן זוית נגעי בגדים בפלוגתא דר' [16](יונתן) בן אבטולמוס ורבנן [14]דתניא ר' [16](יונתן) בן אבטולמוס אומר מנין

לפריחה

דרב יצחק בר אבודימי בשלו הן הנשרפין[ה] פרישית לה גבי בתו מאנוסתו דמהמי דינא יליפינן והוא דבר שזדונו כרת: **הירוק טקבילא בן מהללאל מטמא.** דס הירוק הוי דס הנדה. ואם אמר זקן ממרא כעקביא בן מהללאל מייתי לה לחיוב כרת שפעמים שרואה דס הירוק בתחלת נדותה ולבסוף ב' ימים רואה דס אדום ופוסקת והיא מתחלת לטנות שבעה ימים מראיית דס ירוק וטובלת ומשמשת עם בעלה ב' ימים בנדותה לפי שדס הירוק טהור הוא והיה לה להתחיל לטנות מראיית דס אדום: **מעין אחד הוא.** דס הבא בשבועיים של נקיבה שהוא טמא ודס הבא לאחר שבועיים שהוא טהור ממעין אחד הוא: **הטורה טימאתו.** כל שבועיים: **והטורה טיהרתו.** לאחר שבועיים ומזרה וטימאתו לאחר שכלין ימי טוהר: **ולוי אמר ב' מעיינות הן נסתם הטמא.** לאחר שבועיים ונפתח הטהור בסוף ימי טוהר ונסתם הטמא. ואמרי' בסמ' נדה (לה:) מאי ביניהו בשופעת מתוך שבועיים לאחר שבועיים או מתוך שמונים לאחר שמונים לרב אע"פ שלא פסק מעיינה בתוך שבועיים ויולא דס לאחר שבועיים ממנה טהור ולוי טמא עד שתפסוק שעה דימא נסתם הטמא והשופעת מתוך שמונים לאחר שמונים לרב טמאה ואע"פ שזהו מעין עצמו של ימי טוהר ולוי טהורה עד שיפסוק מעין הטהור ויפתח מעין הטמא. ואי איפלוג זקן ממרא ורבנן בהא קאמי לידי כרת אי רבנן כרב והוא כלוי איכא כרת לאחר ימי טוהר ואי רבנן כלוי והוא כרב איכא כרת בתחלת ימי טוהר דרב לקולא ולוי לחומרא: **קישתה ג' ימים כתוך אחד עשר יום כו'.** כתיב בפרשת זבה באחד עשר יום שבין נדה לנדה שהם הימים המביאין לידי זיבה ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים[ט] ותניא בפרק בנות כותים (נדה לו:) דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד מגיד שדם הקישוי שיצא קודם הולד מחמת לער הקישוי אינו מביאה לידי זיבה וכ"ש דם שלאחר הולד אבל אם ראתה ג' ימים לרופין בהן מתוך קושי ושפתה קודם יציאת הולד יום אחד מעת לעת ששקטה ונחה מלערה ואח"כ ילדה בין מתוך קושי בין מתוך שופי הרי זו יולדת בזוב לפי שכיון שלאחר ג' שפתה איגלאי מילתא דלאו מחמת ולד אתא ונעשית בהן זבה למנות ז' נקיים כדין זבה וכל זמן שלא תספור ז' נקיים לא יהא דם שלה דם טוהר ואפילו לאחר שבועיים ואחר מלאת שמונים שלה צריכה שני קרבנות אחד לידתה ואחד לזיבתה: **לילה ויום.** אבל מעת לעת לא תשיב שופי אם שפתה משש שעות של שש שעות של ד' הואיל והי"ל מקצת קושי ביום השופי לא הויא יולדת בזוב. ור"מ לומרא ורבי יהושע לקולא והיינו דבר שזדונו כרת: **ששפתה מן הצער.** ואין אנו חוששין אם לא שפתה מן הדם: **כפלוגתא דשמואל ור' אבהו.** וכיון דאפיקי הני בי תרי ממונא מהאי ויהבו להאי בדינא דידהו והלך זה וקידש אשה באותו ממון לשמואל מקודשת לרבי אבהו אינה מקודשת דה"ל קידשה בגזל וקי"ל בפ"ב דקידושין (דף נב.) גבי מעשה דה' נשים שנתקדשו בכלכלה קידשה בגזל אינה מקודשת דהשתא אתי לידי כרת אי רבנן כשמואל וזקן ממרא כרבי אבהו וזקן ממרא כשמואל אתי לידי כרת דקא משוי להו קידושין ואי אתי אינש אחרינא לבתר הכי וקדשה מפיק לה מבתרא בלא גט וה"ל דבר שזדונו כרת בלא עדים ובלא התראה דאי איכא עדים והתראה הוי מיתת ב"ד ואי ליכא לא זה ולא זה הוי כרת: **ונפתה נפש תחת נפש.** במתכוין להרוג את זה והרג את זה ומיתייב ליה רבי ממון ורבנן פטרי וכפלוגתא בשלו הן הנשרפין [לעיל עט.]. ואי תפסו יורשין דהרוג ממונא דהורג ופטר ליה זקן ממרא וקידשו בו את האשה לרבי מקודשת לרבנן אינה מקודשת ואי אתי אינש אחרינא וקידשה מקודשת לשני הרי חייב כרת בדבר: **נתינה למעלה.** גבי נוגף אשה הרה ונתן בפלילים (שמות כא) דמי ולדות: **כל"ג.** ואם הלקוהו ג' לר' ישמעאל חייבין לו ממון כשאר חובל בחבירו ומקדש בו את האשה ולרבנן בדין הלקוהו ואם תפס ממונו וקידש בו אינה מקודשת: **ספק.** אם זה קדש אם זה קדש: **כהה.** כאילו כהה הנגע דהוי מסימני טהרה כשמשתנה לובן לאחר הסגר. ולרבנן אם נכנס למקדש חייב כרת ולר' יהושע פטור: **עד שיראה כשני גרסין.** שיעור הנגע כגרים על גרים וכתיב את האבנים אשר בהן הנגע [ויקרא יד] שיהא הנגע על שתי אבנים על כל אחד ואחד שיעור נגע על ב' כתלים ובקרן זוית כגון מקלוע דרומית מזרחית אורכו כשני גרסין ורחבו כגרים שיהא בקיר הדרומי גרים וכן בקיר המזרחי והנגע כולו מחובר כאחד: **מאי טעמא דר' אליעזר.** דבעי קרן זוית: **כתיב.** ומראיהן שפל מן הקיר [ויקרא יד] וכתיב והנה הנגע בקירות הבית [שם]: **זה קרן זוית.** ורבנן לא בעו קרן זוית. והיכא דליתיה בקרן זוית ובנכנס בה אדם ואח"כ נכנס למקדש לרבנן חייב כרת לר' אלעזר בר"ש פטור:

לפריחה

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הלכה ו ופ"ח מהל' משכב הל"ח) סמג לאוין קיא ועשין רמג טוש"ע י"ד סי' קפה סעיף ג:

מד ב מיי' שם פ"ו הלכה ח סמג שם:

מה ג מיי' שם פ"ז הלכה ח סמג שם:

מו ד מיי' פ"ב מהלכות טומאת צרעת הלכה ו סמג עשין לאוין:

מז ה מיי' שם הלכה ט:

מוסף רש"י

מעין אחד הוא. דם הבא בימי לידה ודם הבא בימי טוהר, ממעין אחד הן באין (נדה לה:). **התורה** טימאתו. כל שבעה לזכר וי"ד לנקבה, והתורה טיהרתתו. אחר מכן (שם). **נסתם הטמא.** לאחר שבועים ונפתח הטהור, **נסתם הטהור.** לאחר שמונים ונפתח הטמא (שם). קישתה. מחמת ולד, **שלשה ימים בתוך אחד עשר יום.** שבין נדה לנדה, ולאחר כל שלשתן הימים לרופין (שם לו:). **שפתה.** מלערה, **מעת לעת.** בדבריע, **וילדה.** איגלאי מילתא דדמיה שראתה לא באו מחמת ולד, הלכך הרי זו יולדת בזוב, אבל אם לא שפתה אמוך לילדתה, כל דמיה שראתה מחמת ולד הוא, וכתמנא עהכיבו מזיבה, דכתיב זוב דמה, דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת ולד (שם). **לילה ויום.** דאם שפתה בחצי יום שליני וילדה יום הביעי דשפתה מעת לעת, אין זו שופי, אלא אם כן שפתה לילה ויום שלאחר הלילה כלילי שבת ויומו (שם). **ששפתה מן הצער ולא מן הדם.** לאע"ג דחזיא דם הוי שופי (שם). שנקראין בית דין חצוף. שעבדו על מקנת חכמים (לעיל ג.). **לדברי הכל.** דפליגי בפסקה, אין דיניהן דין. ואשמעינן ר' אבהו דבדין בלהו מודו דבעינן ג' (לעיל ב:). **ונתת נפש תחת נפש ממון.** אם אמון יהיה שמתה האשה יתן ממון דמי האשה ליורשיה, אתין עליה חיוב מיתה, אלא מתכוין לה אלא לחבירו נתכוין, דכתיב וכי יגלו אנשים (יחדיו) קפבר רבי נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה ומשלם ממון (חגיגה יא.). **נאמר נתינה למעלה.** לענין דמי ולדות כתיב ונתן בפלילים (שם). **ונאמר נתינה למטה.** ונתת נפש תחת נפש (שם). **ממון.** ומאי נפש דמי הנפש (שם). **מכות.** מלקות דרבעים (לעיל ב.). **אם בהרת קדם לשער הלבן טמא.** דשער לבן מסימני טומאה וכגון שקדמהו בהרת, דכתיב (ויקרא יג) והנה נהפך שער לבן בבהרת (נדה יט וכעי"ז כחובות עה. וב"מ פו:). **אם שער לבן קדם לבהרת טהור.** לפי מה שכתוב בתורה (ב"מ שם). **כהה טהור.** הרי הוא כנגע שכהה מראיתו בשטיע של הסגר שהוא סימן טהרה דכתיב והנה כהה הנגע (נדה יט. וכעי"ז בחובות עה.) ומשם ר' משה הדרשן שמעתי ור' יהושע קיהה מאי קיהה אמר רבה קיהה ויטיהר, כלומר קיהה בדבר ונחלק עליהם ויטיהר, כאדם שנקהו שיניו על אדם אחרן משגיח לדבריו, וכן מצאתי בתו"כ ור' יהושע קיהה טיהר (כחובות שם וכעי"ז נדה שם). **כשני גרסין.** שיעור נגע כגרים לאורך ולרוחב (נדה שם) ושתי גרסין על שתי אבנים, דכתיב (ויקרא יד) ואבנים אחרות תחת האבנים ואבן אחרת תחת האבן, ואם אבנים יהיו בקרן זוית, אחד בכותל זה ואחד בכותל זה והנגע משוך בשתיהן, אורכו ב' גרסין ורחבו כגרים, שיהא בכל אבן כגרים על גרים (שם) דכשהוא מוטל אורכו על ב' אבנים נמצא בכל אבן גרים על גרים כשיעור נגע (נדה יט.).

מסורת הש"ס

ה) לעיל נא. עה: עו. חגיגה יא: יבמות ג. כריתות ה., ב) נדה יט., ג) [נדה לה:], ד) נדה לו:, ה) לעיל ב. ה: ו. כתובות כב., ז) [לעיל ב: ו.], ח) חגיגה יא. [לעיל עט.], ט) לעיל ב. [ע.], ט) ב"מ פו. נדה יט. נזיר סה: ע"ש כתובות עה: נגעים פ"ד מי"ח, י) [לפי גיר' תוס' בכתובות ונגלה רבה ובמיר איתא רב יהודה], כ) לעיל עא. נדה יט. נגעים פי"ב מ"ג:, ל) [בס"ת: אלעזר], מ) [ל"ל נתן], נ) [נדה יט. זבחים מט.:], ס) [לעיל עה:], ע) [ויקרא טו:], פ) [עמוד ו ד"ה ורשב"ל], צ) [בהגהה של פסח].

תורה אור השלם

1. ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן כי ערותך הנה:
ויקרא יח י
2. ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא: ויקרא יח יז
3. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ישרפו אתו ואתהן ולא תהיה זמה בתוככם: ויקרא כ יד
4. כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין למשפט בין דם לדם ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יי אלהיך בו: דברים יז ח
5. ואם אסון יהיה ונתתה נפש נפש:
שמות כא כג
6. וכי יצאו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים: שמות כא כב
7. וראה את הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורת ירקרקת או אדמדמת ומראיהן שפל מן הקיר: ויקרא יד לז

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בפלוגתא ובו' ואי תפסו יורשין. עי' עוד מאן מגיגה כאמרי סהס דף י ע"א ד"ה נפש:

לפריחה בבגדים שהיא [8]טהורה נאמרה קרחת וגבחת באדם ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור [1]דברי אלו הערכין והחרמים והקדישות הערכין בפלוגתא דר"מ ורבנן [6]דתנן [2]המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכמים אומרים [3]לא אמר כלום החרמים בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבנן דתנן [4] ר' יהודה בן בתירה אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר [2]כל חרם קדש קדשים הוא לה' וחכמים אומרים [3]סתם חרמים לכהן שנאמר [3]כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו אם כן מה תלמוד לומר קדש קדשים הוא לה' [5]שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים הקדשות בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן דתניא [7]ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו צינורא של הקדש [8]צריכה עשרה בני אדם לפדותה ריבות זה השקאת סוטה ועריפת העגלה וטהרת מצורע השקאת סוטה בפלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע דתנן [1]המקנא לאשתו ר"א אומר מקנא על פי שנים ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו ר' יהושע אומר [2]מקנא על פי שנים ומשקה על פי שנים עריפת עגלה בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי עקיבא דתנן [3] מאין היו מודדין רבי אליעזר אומר מטיבורו ר' עקיבא אומר [4]מחוטמו ר' אליעזר בן יעקב אומר ממקום שנעשה חלל מצוארו טהרת מצורע בפלוגתא דר' שמעון ורבנן דתנן [5]אין לו בהן יד בהן רגל אוזן ימנית אין לו טהרה עולמית ר' אליעזר אומר נותן לו על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר [6]נותן על של שמאל ויוצא בשעריך זה לקט שכחה פיאה לקט דתנן [7]שני שבלין לקט שלשה אינן לקט שכחה שני עומרין שכחה שלשה אינן שכחה ועל כולן ב"ש אומרים שלש לעני וארבע לבעל הבית פיאה בפלוגתא דר' ישמעאל ורבנן [8]דתנן [9]מצות פיאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרין לא הפריש מן העומרין יפריש מן הכרי עד שלא מירחו מירחו מעשר ונותן לו משום רבי ישמעאל אמרו [10]אף מפריש מן העיסה: ג' בתי דינין וכו': אמר רב כהנא הוא אומר מפי השמועה והן אומרין מפי השמועה אינו נהרג הוא אומר כך הוא בעיני והן אומרין כך הוא בעינינו אינו נהרג וכל שכן הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעינינו אינו נהרג עד שיאמר כך הוא בעיני והן אומרים מפי השמועה תדע שהרי לא הרגו את עקביא בן מהללאל ור' אלעזר אומר אפילו הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעינינו נהרג כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל ואם תאמר מפני מה לא הרגו את עקביא בן מהללאל מפני שלא הורה הלכה למעשה תנן כך דרשתי וכך דרשו חבירי כך למדתי וכך למדו חבירי מאי לאו דהוא אמר מפי השמועה והם אומרין כך הוא בעינינו לא הוא אומר כך הוא בעיני והם אומרים מפי השמועה ת"ש [11]דאמר רבי יאשיה שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים [2]בעל שמחל על קינויו קינויו מחול בן

לפריחה בבגדים. אם פרוח תפרח הנרעת ונתמלא כל הבגד: אדם שפריחה בכולו טהור. דכתיב (ויקרא יג) אם פרוח תפרח הנרעת וגו' ופליגי רבנן עליה. והיכא דפרחה בבגד כולו והכניסו למקדש או הנוגע בו נכנס למקדש לרבנן חייב ולר' יוחנן פטור: המעריך פחות מבן חדש. אמר על פחות מבן חדש ערכו עלי והתורה לא נתנה לו ערך דגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש וגו': ר"מ אומר נותן דמיו. כמה שהוא נמכר בשוק דקסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ויודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמיס ולרבנן פטור. ואם בא גיזבר ומשכנו לר"מ הוי הקדש ואין אשה מתקדשת בו אלא אם כן יודע בו כדתנן (קידושין דף נב:) והקדש במזיד קידש בשוגג לא קידש ולרבנן לא הוי הקדש והרי הוא של בעלים לקדש בו האשה והאחר שקדש בו אינה מקודשת. א"נ לר"מ הוי הקדש והנהנה ממנו מביא אשם מעילות והרי אותו אשם קדש קדשים והאוכלו בטומאת גופו חייב כרת ולרבנן לא הוי הקדש והרי של בעלים הוא והנהנה ממנו לא מעל ואם הביא אשם מעילות חולין לעזרה הוא ואין חייבין עליו משום טומאה: לבדק הבית. ומועלין בהן: לכהנים. ואין מועלין בהם: שחל על קדשי קדשים. כדתנן (ערכין דף כח:) מחריס אדם את קדשיו אם נדר נותן דמיהם ואם נדבה נותן את טובתם כפי חלק שיש לו בה כדמפרש במסכת ערכין בפ' המקדיש: לינורא. מזלג קטן שטווין בו זהב: ו' כהנים. כדמפרש בפרק קמא[a] ו' כהנים כתובין בפרשה. אם נפדית בפחות מעשרה בני אדם עדיין הקדש היא ומועלין בה ולרבנן אין מועלין בה: המקנא לאשתו. המתרה באשתו אל תסתרי עם איש פלוני: ומשקה על פי עד אחד. שבא ואמר אני ראיתיה שנסתרה ואם לא השקה נאסרת עליו ותנן (סוטה דף כד.) אלו לא שותות ולא טוענות כתובתן האומרת איני שותה והיכא דליכא עידי סתירה ואמרה איני שותה לרבי אליעזר אין לה כתובה לרבי יהושע יש לה כתובה שאינה נאסרת עליו ואם מכרה לאחר כתובתה קנה. ואם תופס ממונו של זה כדי כתובה הרי הוא שלו לקדש בו את האשה ולרבי אליעזר הוי גזל ולא קידש: מאין היו מודדין. לידע אי זו עיר קרובה אל החלל: מטבורו. ואותה שקרובה לטבורו תביא את העגלה ולא הקרובה דלאם כן הרי הוא מקדיש מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות פ"ק [מ"ה] אין תורמין מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה וי"מ דלהכי לא תני תורם דאפילו הפקיר לאחר מירוח פטור מן התרומה [6](דתנן במסכת מעשרות פ' שלשה מינין) פירות ממורחין בשדה מכונסין אסוריס משום גזל מפוזרים מותרין כיון כך כיון כך חייבין במעשר ופטוריס מן התרומה וליתא דבירושל' מפרש דלהכי פטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה ממנו תרומה גדולה לפיכך אין צריך לתרוס כשמגיע פירות דמסתמא הופרשה מהם תרומה גדולה ונראה לפרש דמשום דתרומה דבר מועט לא חש להזכיר[a]:

קינויו מחול. היינו דוקא קודם שנמחקה המגילה אבל לאחר מיכן אין יכול למחול:

מסית

מרחו מעשר ונותן לו. ואפילו למאן דאית ליה בירה כל זמן שלא הפריש פיאה ולא בירה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר ולא"ת תרומה נמי לתני שתורס ונותן לו וכ"ת דתרומה בלאו הכי יפרש העני דכל פיאה חייבת בתרומה מדאם כן הרי הוא מקדיש מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות פ"ק [מ"ה] אין תורמין מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה וי"מ דלהכי לא תני תורס דאפילו הפקיר לאחר מירוח פטור מן התרומה [6](דתנן במסכת מעשרות פ' שלשה מינין) פירות ממורחין בשדה מכונסין אסוריס משום גזל מפוזרים מותרין כיון כך כיון כך חייבין במעשר ופטוריס מן התרומה וליתא דבירושל' מפרש דלהכי פטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה ממנו תרומה גדולה לפיכך אין צריך לתרוס כשמגיע פירות דמסתמא הופרשה מהם תרומה גדולה ונראה לפרש דמשום דתרומה דבר מועט לא חש להזכיר[a]:

מוסרת הש"ס

a) [ל"ל דתניא]. b) ערכין ה., g) ערכין כח., d) לעיל יד., e) [עי' תוספות תמורה מז: ד"ה לא אמרן]. f) [סוטה כ., i) סוטה מה.]. h) לעיל מה: מיר מו: ע"ש יומא פא: נגעים פי"ד מ"ט, m) [נגעים פ"ד מ"ב ע"ש]. n) [ל"ל דתניא]. o) תמורה י. מכות כו: כ"ק לד., p) סוטה כה., q) [ר' בני אדם. רש"ס]. s) [לעיל יד:]. t) [ל"ל בספרי מצא כד יטן]. u) רש"ל גורס כבר. v) [מהרש"א גרס דתניא בירושלמי בתמ' מעשרות פרק גן]. x) [עי' תוס' ב"ק לד. ד"ה מירחו].

מוסף רש"י

לפריחה בבגדים. אם פרחה הנרעת בכל הבגד (זבחים מט:). שהיא טהורה. ואע"פ שלא נאמר אלא בפרח ואם פרוח תפרח וגו' (נדה יט:). המקנא לאשתו. ליזנה דקרא נקט (במדבר ה) וקנא את אשתו (סוטה ב:). מקנא על פי שנים. אם בא להשקותה צריך להביא שני עדים שאמר לה בפניהם אל תסתרי עמו, ואם לא קיימא לה בפני שנים אינה נאסרת עליו בסתירתה ואינו משקה (שם). ומשקה על פי עד אחד כו'. ואפילו אין עדים שנסתרה אלא על אחד או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקינאתי לה, נאסרת בסתירה עד שתשתה, ולקמן יפיגו מקרא שסתירתה אוסרתה עליו מספק (שם). ר' יהושע אומר. צריך ב' עדים אף לסתירתה (שם). אין לו. למלוכה, בהן יד כו' אין לו טהרה עולמית. לפי שאין יכול לקיים בו מתן דם ושמן על בהן ידו (נזיר מו:) דבעינן קרא דכתיב (יומא סא:). רבי אליעזר אומר כו'. לא בני קרא דכתיב (לעיל מה:). מצות פאה להפריש מן הקמה. דכתיב לא תכלה פאת שדה לקצור (ב"ק צד:). מירחו. מחליק את הכרי בגרפת ומיזרוח הוי גמר מלאכה למעשר (שם) דאיקבע למעשר ולתרומה (תמורה ו:). מעשר ונותן לו. שלא להפסיד העני, שהלקט והשכחה והפאה פטורין מן המעשר וזה הבילן לידי חייב (מכות סו:) הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני, שאילו היה נותנו קודם מירוח, אע"פ שעני מלקף לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כדי פטור מן המעשר, שהרי הפקר הוא, אבל עכשיו שנתמרח ביד בעל הבית נתחייב במעשר, דהכי אמרינן במסכת ברכות (מ:) לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו (ב"ק צד:). אף מפריש מן העיסה. פאה אם לא נתנה כבר, ואילו לא"ק מן העיסה לא, דקנייה בשיעור ואינו ממון שאין לו חיובין דעד השתא דיסה לאו שיעור הוא, דאוכל הוא כמו שהיה (שם). סח לי זעירא. שהיה מאנשי ירושלים (סוטה כה.).

עין משפט נר מצוה

a) [מיי' פי"ג מהל' טומאת צרעת הל"ח]:

מח ב מיי' פ"א מהל' ערכין הל' ג סמג עשין קכח:

מט ג מיי' שם פ"ו הל' ו סמג עשין קלב:

נ ד מיי' שם הלכה יא:

נא ה מיי' פ"א מהל' סוטה הל' ו ג סמג עשין מח ט [טוש"ע אה"ע סי' קעח סעיף כ ד]:

נב ו מיי' פ"ט מהל' רוצח הל' ט סמג עשין עה: ז [מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הלכה ח]:

נג ח מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' ח:

נד ט מיי' פ"א שם הלכה ג:

נה י מיי' פ"ד מהל' ממרים הל' ו סמג עשין קיא [לאוין רטז]:

נו כ מיי' פ"א מהל' סוטה הל' ז סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' קעח סעיף יב:

תורה אור השלם

1. כי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וַעֲלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח

2. אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִם אִישׁ לַיְיָ מִכֹּל אֲשֶׁר לוֹ מֵאָדָם וּבְהֵמָה וּמִשְׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ לֹא יִמָּכֵר וְלֹא יִגָּאֵל כָּל חֶרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיְיָ: ויקרא כז כח

3. וְהָיְתָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַּיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַיְיָ כְּשֹׂדֶה הַחֵרֶם לְכֹהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא

לאחר מותו מעמיד לו אחר תחתיו ומעמיד לו אחר תחתיו ומעמיד לו אחר תחתיו עד שיגיע לדור המשיח. ואם נסתרה אינה נאסרת עליו: בן